

12.2.2026

Toivakan kunta

KESKI-SUOMEN MUSEON LAUSUNTO 20.1.2023 LÄNTISEN ALUEEN RANTAOYK:N MUUTOKSEN OSA-ALUEEN
2 EHDOTUKSESTA

Maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:ssä (Alueiden käytön suunnittelun tavoitteet) sanotaan, että alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää: 1) turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista... sekä 3) rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 40 §:ssä Yleiskaavan esitystapa edellytetään, että: ”yleiskaavaan liittyy selostus, jossa esitetään kaavan tavoitteiden, eri vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten sekä ratkaisujen perusteiden arvioimiseksi tarpeelliset tiedot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.”

1. Keski-Suomen museo katsoo useasta syystä, että kaavaa koskeva rakennusinventointiaineisto on riittämätön tietosisällöltään. Museoviranomainen ei ole arvioinut sitä ja se on myös rakennustutkimuksellisesti vanhentunut, eikä huomioi moderniin rakennusperintöön tai Keski-Suomen maakuntakaavaan liittyviä arvoja. Keski-Suomen museo katsoo, että kaavaselostuksessa kohdassa 5.9. (sivu 23) Rakennettu kulttuuriympäristö, ei ole edelleenkään selvitetty riittävällä tavalla kaava-alueen rakennetun kulttuuriympäristön arvoja. Kaavaselostuksessa ei ole mainittu eikä kaavan liitteenä ole kaavaratkaisussa käytettyä rakennusinventointiaineistoa. Kohteiden rakennusinventointien ajantasaisuutta, tietosisällötä eikä kohteiden arvoja voi arvioida pelkän sivulla 23 olevan taulukon ja liitetiedosto numero 3:ssa olevan kuuden (6) kohdepisteen perusteella. Kohteet, jotka ovat saaneet suojelumerkinnän tulee olla esiteltynä kohteittain, eikä vain nimiötietona. Vaihtoehtoisesti tulee tarjota tieto, mistä kohteisiin liittyvän tiedon saa. Kohteista ei ole myöskään esitetty kuvia eikä tarkkaa sijaintitietoa. Kaavaselostuksessa todetaan sivulla 44: ”Rantaosayleiskaavan muutoksessa on osoitettu vanhan rantaosayleiskaavan mukaisesti /s kaavamerkintä Uusikartanon AM- alueelle (Pieni Ilmojärvi), Haksilan AM-alueelle (Piililänlampi) ja Aittoniemen RA-alueelle (Päijänne). Keski-Suomen museo toteaa, ettei tämä riitä kaavassa suojelutarpeen ja kaavaratkaisun perusteluiksi, eikä korvaa tarvetta rakennettua kulttuuriympäristöä koskevaan kaavan suunnitteluun ja riittävään vaikutuksien arviointiin.

Keski-Suomen museo huomauttaa luonnosvaiheessa antamansa lausunnon osalta kaavoittajan vastineeseen liittyen, että vaikka yleiskaava, osayleiskaava tai asemakaava on jaettu osiin kaavoitusohjelmassa tai muilla perustein eri vuosina toteutettavaksi, tulee kaava perustua aina uusimpiin selvityksiin, eikä aikaisemmassa kaavan osassa todettuun tilanteeseen. Vuonna 2014 Keski-Suomen muse-

ossa luonnosvaiheessa lausunnolla olleessa itäisen alueen rantaosayleiskaavassa on kyseinen rakennusinventointi ollut vielä keskeneräinen. Kaavaselistuksessa viitataan rakennettua kulttuuriympäristöä koskevaan täydennysinventointiin, joka on ilmoitettu valmistuneeksi vuonna 2017. Aineistoa ei ole toimitettu Keski-Suomen museoon arvioitavaksi sen valmistuttua, eikä sitä ole liitetty kaava-aineistoon, jotta arviointi voitaisiin tehdä lausunnon yhteydessä. Keski-Suomen museo huomauttaa, että läntisen kaava-alueen osalta olisi aineisto tullut tarkastuttaa ja hyväksyttävä kaavaan riittävänä selvityksenä museoviranomaisella kaavan luonnosvaiheessa. Keski-Suomen museo huomauttaa, ettei kaava-alueen jakamista osiin voida käyttää perusteluna lähes 10 vuotta vanhan ja arvioimatta jääneen rakennusinventointiaineiston perusteella esittämättä aineistoa kaavan yhteydessä.

Keski-Suomen museo edellyttää, että rakennusinventointi tulee ehdottomasti lisätä aineistoon, jotta kaavan sisällön sekä myöhemmin kaavamääräysten soveltamisessa ja tulkinnassa voidaan arvioida, täyttyykö maankäyttö- ja rakennuslain rakennettua kulttuuriympäristöä koskevat sisältövaatimukset. Keski-Suomen museo muistuttaa, että kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä huomiota aineiston ajantasaisuuteen ja huomioida maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämässä taustaselvityksissä rakennetun kulttuuriympäristön ominaispiirteiden, merkitysten ja arvojen osalta tapahtuva tutkimustiedon lisääntyminen. Myös eri rakennustyyppeihin tai aikakausiin, kuten moderniin arkkitehtuuriin liittyvät suojelutavoitteet kehittyvät koko ajan ja tuottavat samalla uusia tavoitteita myös laadukkaaseen kaavoitukseen. Nämä ovat kaavan sisällön arvioinnin ja laadinnan työkaluja, eivät suunnittelu- tai mitoitusperiaatteita. Myös kaavamääräykset muuttuvat sisällöltään, kun oikeusvaikutuksia testataan muun muassa ennakkotapauksilla. Myös lakimuutokset ovat yleisiä ja muutokset lainsäädännössä voivat vaikuttaa lyhyelläkin aikavälillä kaavatulkintoihin. Keski-Suomen museo huomauttaa, että kaavaselistuksessa tai kaavan liiteaineistossa ei ole luonnosvaiheen lausunnon jälkeen esitetty tai lisätty osuutta, josta tulisi ilmi, miten moderni rakennusperintö ja rantarakentamiseen liittyvät erityiset rakennetun kulttuuriympäristön piirteet on kaavan taustaselvityksiä tehtäessä huomioitu. Keski-Suomen museo on huomauttanut asiasta myös kaavan luonnosvaiheessa. Selostusta tulee täydentää.

Lisäksi Keski-Suomen museo ei löydä perusteluista kaavaselistuksesta Rappulan suojelumerkinnän jättämisestä pois varsinaisesta kaavakartasta. Rappulan osalta, siten kuin se on liite 3:n osalta mahdollista kaavakartalle sijoittaa, ei ole /s-merkintää kohteessa. Kohde tulee merkitä kaavaan suojelumerkinnällä tai esittää kaavaselistuksessa kohteen inventointiaineiston yhteydessä perustelut, miksi kohdetta ei ole suojeltu huolimatta vuosina 2014–2017 tehdyn rakennusinventoinnin arvioinnista. Perusteeksi ei riitä, ettei rakennuksen historiaa voida todentaa. Selvitys kohteesta tulee olla mukana kaava-aineistossa.

Keski-Suomen museon luonnosvaiheessa kaavaan lisäselvityksenä esittämä vesistöjen ja ranta-alueiden rakennetun kulttuuriympäristön täydennyspyyntö perustuu nimenomaan Keski-Suomen maakuntakaavan (Keski-Suomen liitto 2017, lainvoimaiseksi 28.1.2021) liitteeseen, nimeltä ”Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt Keski-Suomessa”. Kohdeluettelossa koko kaava-alue kuuluu ylimaakunnalliseen Päijänteen kulttuuriympäristö -nimiseen kulttuuriympäristöalueeseen. Kaavaselistuksessa kohdissa 5.9. ja 9.6. on tältä osin virhe, sillä kaavassa todetaan, ettei kaavamuutoksen alueelle sijoitu maakunnallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön alueita. Maakunnallisesti mer-

kittävän rakennetun kulttuuriympäristön kaavaan vaikuttava sisältö tulee arvioida ja ratkaista.

Keski-Suomen museo kuitenkin katsoo, että maakunnallista kulttuuriympäristöä ja sen arvoja koskevan selvityksen puute voidaan huomioida erillisellä kaavamerkinnällä perustuen maakuntakaavaan ja siihen perustuvalla suojelumääräyksellä tai yleismääräyksellä, jossa edellytetään, että ajantasainen tilanne vesistöjen kulttuuriperinnön osalta tulee aina tarkastaa alueelliselta vastuumuseolta. Tämä turvaa rakennettua kulttuuriympäristöä ja Päijänteen kulttuuriperintöä sillä osin, kun selvityksiä ei ole kaavan laadinnan aikana täydennetty maakunnallisen erityispiirteen osalta.

Ehdotusvaiheessa Keski-Suomen museo katsoo edelleen luonnoksesta antamansa lausunnon mukaisesti, että arvokkaissa rakennetun kulttuuriympäristön kohteissa muutoksen laajuuden voi arvioida vain kulttuuriympäristöarvoja tunteva asiantuntija. Muutosten vaikutus ei ole toimenpiteen fyysisessä mittakaavassa, vaan se saattaa olla itse toimenpiteen luonteessa (esimerkiksi materiaalin vaihtuminen). Laajentaminen on aina sellainen toimenpide, jossa ominaispiirteet muuttuvat. Sen vuoksi kaavamerkintä /s koskevasta määräyksestä tulee poistaa sana ”huomattavista”. Alueellinen vastuumuseo on asiantuntijaorganisaatio, jolla on ammattitaito ja osaaminen muutosten vaikutusten arviointiin kulttuuriympäristön kulttuurihistoriallisten arvojen osalta. Siksi muutosten vaikutusta suhteessa kulttuurihistoriallisiin arvoihin voi arvioida vain suojelusta vastaava museoviranomainen. Tämä tarkoittaa sitä, ettei kaikista muutoksista tarvitse pyytää lausuntoa, vaan niistä neuvotellaan. Tarkistetaan, mikä on lausuntokynnyksen ylittävä muutos, jotta muutoksen vaikutusta kulttuurihistoriallisiin arvoihin voidaan arvioida ennen muutoksen käynnistymistä. Keski-Suomen museo ymmärtää, että kunnan toimenpidevallan alla olevien ratkaisujen osalta yhdenmukaiset kaavamerkinnät olisivat suotavia, mutta siinä tapauksessa olisi koko kaava-alue pitänyt käsitellä yhtäaikaisesti.

2. Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta Keski-Suomen museolla ei ole huomautettavaa kaavamuutoksen ehdotusaineistoon eikä luonnosvaiheen vastineisiin.

Vastine:

1. Toivakan rantaosayleiskaavojen muutoksia varten on laadittu vuonna 2017 valmistunut rakennus selvitys. Inventointi on ollut lausunnossa esitetyllä tavalla keskeneräinen Itäosan rantaosayleiskaavan osa-alueen 1 luonnosvaiheessa. Keski-Suomen museon on kuitenkin kyseisen kaavamuutoksen luonnosvaiheen 3.6.2016 lausunnossa todennut, että keskeneräinen selvitys on käyttökelpoinen kaavan taustaselvityksenä. Rakennusinventointi valmistui Itäosan rantaosayleiskaavan osa-alueen 1 ehdotusvaiheeseen. Keski-Suomen museolla ei ollut huomautettavaa ehdotusvaiheen kaava-aineistoihin rakennetun kulttuuriympäristön osalta Itäosan rantaosayleiskaavan osa-alueen 1 ehdotusvaiheen lausunnossa 26.6.2017.

Keski-Suomen museo on todennut Toivakan Itäosan rantaosayleiskaavan osa-alueen 2 kaavaluonnoksesta antamassaan lausunnossa 26.6.2018, että kaavaluonnosta varten on tehty ajantasainen rakennus- ja kulttuuriympäristöinventointi (Arkkitehtuuripalvelu Niina Könönen 2017). Edelleen lausunnossa esitetään, että Keski-Suomen museon mielestä tietoisuus rakennetun kulttuuriympäristön arvoista lisääntyy ajantasaisen rakennusperinnön inventoinnin myötä. Kaavaluonnoksessa ohjataan huomaamaan ja säilyttämään paikallishistoriallis-

ti, rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävää rakennusperintöä. Saman kaavan ehdotusvaiheessa Keski-Suomen museo lausuu 19.12.2018, että rakennetun kulttuuriympäristön osalta Keski-Suomen museolla ei ole huomautettavaa kaavaehdotuksesta.

Keski-Suomen museo esittää Toivakan Länsiosan rantaosayleiskaavan osa-alueen 1 kaavaluonnoksesta antamassaan lausunnossa 12.6.2020, että Arkkitehtuuripalvelu Nina Könönen on tehnyt kaava-alueelle rakennetun kulttuuriympäristön selvityksen (päiväty 11.2014 ja 10.5.2017). Aineisto perustuu Toivakan kunnassa vuonna 1990 tehtyyn kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten inventointiin. Vuoden 2017 selvitys on riittävä rantaosayleiskaavaa ja kyläosayleiskaavaa varten. Keski-Suomen museolla ei myöskään ole ollut huomautettavaa Arkkitehtuuripalvelu Nina Könösen laatimasta rakennus selvityksestä (2017) Toivakan Länsiosan rantaosayleiskaavan osa-alueen 1 kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossa 28.5.2021.

Tämän rantaosayleiskaavamuutoksen ehdotuksesta annetussa lausunnossa esitetään, että rakennetun kulttuuriympäristön selvitys (2017) olisi jäänyt Keski-Suomen museossa arvioimatta. Keski-Suomen museo on kuitenkin ohjannut selvityksen laatimista ja edellä esitetyn mukaisesti lausunut useasti eri kaavamuutoksista, jotka on valmisteltu kyseisen selvityksen perusteella. Keski-Suomen museo on todennut lausunnoissaan selvityksen olevan riittävä tai kaava-aineistoissa kyseinen selvitys mukaan lukien ei ollut huomautettavaa. Rakennetun kulttuuriympäristön selvitys (2017) ei ole siten jäänyt lausunnossa esitetyllä tavalla Keski-Suomen museossa arvioimatta.

Arkkitehtuuripalvelu Nina Könösen laatima rakennus selvitys (2017) on laadittu yhteistyössä Keski-Suomen museon kanssa ja Keski-Suomen museo on pitänyt selvitystä riittävänä Toivakan rantaosayleiskaavojen muutostyöhön. Keski-Suomen museo on edelleen pitänyt selvitystä riittävänä lausunnoissaan vielä vuosina 2020-2021. Kun huomioidaan, että maankäyttö- ja rakennuslain kaavojen selvitys vaatimukset eivät ole vuoden 2021 jälkeen muuttuneet, niin nyt lausunnossa esitetty näkemys siitä, että sama rakennus selvitys olisi tietosisällöltään riittämätön tämän kaavamuutoksen laatimiseksi, on perusteeton.

Lausunnossa esitetään, että kaavaselostuksessa ei ole mainittu vuoden 2017 rakennus selvitystä. Tämä ei pidä paikkaansa. Kaavaa varten laadittu uusi vuoden 2017 rakennus selvitys on tuotu esille kaavaselostuksen kohdassa 5.9.1. Lisäksi kaavaselostuksessa on esitetty, että vuoden 2017 rakennus inventointi on selostuksen erillisenä liitteenä. Lisäksi tämän kaavamuutoksen alueelle sijoittuvat rakennuskohteet ja niiden selvityksen mukainen luokitus on esitetty selostuksessa. On valitettavaa, jos vuoden 2017 rakennus selvitys ei ole ollut mukana tämän kaavan ehdotusvaiheen lausuntopyyntöaineistossa eikä tästä syystä Keski-Suomen museon käytettävissä. Kyseinen rakennus inventointi on kuitenkin ollut kunnan internetsivuilla nähtävillä osana kaavaehdotusaineistoa. Rakennus inventointi on lisäksi ollut useaan kertaan lausuntopyyntöllä Keski-Suomen museossa, joten on ehkä virheellisesti oletettu, että selvitys olisi myös jo arkistoitu museon kokoelmiin. Yhtä kaikki Toivakan kunta olisi toimittanut selvityksen Keski-Suomen museolle, jos kunta olisi saanut tiedon lausuntopyyntöaineiston puutteellisuudesta.

Toivakan rantayleiskaavoja varten laaditussa rakennus selvityksessä (2017) on tuotu esille Toivakan kunnan alueelle tehdyt modernin rakennusperinnön selvi-

tykset. Ja selvityksessä on inventoitu myös uudempia sotienjälkeisiä kohteita. Ja koska selvitys on tehty Toivakan ranta-alueiden osayleiskaavojen muutoksia varten, niin rantarakentamiseen liittyvät erityiset rakennetun kulttuuriympäristön piirteet on tuotu selvityksessä riittävällä tavalla esille. Selvityksessä ei ole laajempia yleisiä kuvailuja rantarakentamiseen liittyvistä erityisistä rakennetun kulttuuriympäristön piirteistä, mutta erityispiirteet tulevat esille kohdetietojen kautta.

**Esitetään, että kaavaselostukseen lisätään tietoa kaavamutosta varten laaditusta rakennus selvityksestä (2017) sekä täydennetään kaavan muutosalueelle sijoittuvien kohteiden kuvauksia. Kaavaselostukseen lisätään myös tietoa yli-
maakunnallisen Päijänteen kulttuuriympäristö -nimisen maakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön arvoperusteista ja niiden esiintymisestä tämän rantaosayleiskaavan muutoksen alueella.**

Rakennus selvityksessä (2017) esille tulleet paikallisesti arvokkaat rakennuskohdet on luokiteltu luokkiin s ja s2. Ja kohteet, joilla ei ole katsottu olevan huomioitavaa paikallista arvoa, on jätetty ilman luokitusta. Lausunnossa esille nostettua Rappulaa ei ole esitetty kuuluvaksi luokkiin s tai s2, joten sitä ei ole huomioitu kaavaehdotuksessa arvokkaan rakennuksen ja/tai pihapiirin kohdemerkinnällä. Rappulaa ei ole myöskään osoitettu vanhassa rantayleiskaavassa /s- alueena, joten /s- kaavamerkintää ei myöskään ole käytetty kaavamutoksessa.

Rappulan päärakennus ja sen välitön pihapiiri osoitetaan arvokkaan rakennuksen ja/tai pihapiirin kohdemerkinnällä.

Tämän kaavamutosehdotuksen /s- alueita koskeva merkintä- ja määräystekniikka perustuu aiemmin laadittuihin Toivakan kunnan Itäisen alueen rantaosayleiskaavojen osa-alueiden 1 ja 2 kaavamutoksiin sekä Läntisen alueen rantaosayleiskaavan osa-alueen 1 muutokseen. Näissä 2018-2022 voimaan tulleissa rantaosayleiskaavojen muutoksessa on käytetty samaa kaavamerkintää ja kaavamääräystä. Toivakan rantaosayleiskaavojen muutoksissa käytetty /s- kaavamerkinnän kaavamääräys perustuu Keski-Suomen museon Itäisen alueen osa-alueen 1 rantaosayleiskaavan muutoksen kaavaluonnoksesta antamaan lausuntoon. Määräys muutettiin tuolloin museon esityksestä nykyiseen muotoonsa. Samaan rakennus selvitykseen (2017) perustuvissa sekä tavoitteiltaan ja ohjausvaikutukseltaan yhdenmukaisissa Toivakan kunnan rantaosayleiskaavojen muutoksissa on tarkoituksenmukaista noudattaa mahdollisimman yhtenäistä merkintä- ja määräystekniikkaa.

Keski-Suomen museon lausuntoon perustuvaa Toivakan rantaosayleiskaavojen muutoksissa vakiintunutta /s- alueen kaavamääräystä ei ole perusteltua muuttaa.

2. Esitetään, että kaavaehdotusta ei ole tarpeen muuttaa lausunnon perusteella arkeologisen kulttuuriperinnön huomioimisen osalta.

Ympäristönsuunnittelu Oy Pirkanmaa

Arto Remes
maanmittausinsinööri (AMK), YKS-617